

Miten Mitkat viinasta vieroittuivat

”Kerran Neva-joen tulviessa pelastimme pupuja veden peittämällä Jänissaarella. Niitä oli helppo vetää korvista pinnalle ja nakella veneeseen. Tilaa oli niukalti näille eläinparoilta, kun tyhjiä eväspulloja oli kertynyt paatin pohjalle niin paljon. Siitäpä huolestuimme. Tämän kerron siksi, että tyhmäkin tajuaisi kuinka paljon Mitkat rakastavat eläimiä ja luontoa. Toisen kerran kapakassa, taisi olla Antwerpenissa, joimme merimiesten kanssa muutamat aamuoluet. Mukana lempipapukaija Pintša, joka ei oppinut tilaamaan olutta flaamin kielellä. Jouduimme kiljumaan itse venäjäksi: *Pivo, požaluista!* Kaiken kukkuraksi Pintša alkoi latkia toisten laseista viinaa. Pian lintuparka lenteli änkyräkännissä kuin hävittäjä ympäri kapakkaa ja särki kaiken. Siinä silmänräpäyksessä Mitkat päättivät raitistua, jättää väkevät. No jaa, toisen tarinan mukaan tämä tapahtui jo Neuvostoliiton hajottua.” (Mitka Šagin)

Pietarilaisen, hurjaan kulttimaineeseen nousseen Mitkat -taiteilijaryhmän henkinen johtaja, Dmitri ”Mitka” Šagin on todellinen taiteen, kulttuurin ja huumorin monitoimimies. Hänellä on myös kokoa ja näköä – ”Kaikki alle satakiloiset ovat riisitautisia!” – mutta tavatessa aina yhtä lämmin halaus.

Šagin ja muut Mitka -kumppanit harrastivat jo 1970–80-luvuilla paitsi taidetta, myös omaperäistä huumoria ja parodiaa. He karnevalisoivat kursailematta neuvostosysteemin, byrokratian ja

kaikenlaisen sensuurimentaliteetin. Kokoonpano muotoutui vuosina 1983–84 ja ennakoiti tempauksillaan vahvasti muutosta eli perestroikaa Neuvostoliitossa. Neuvostomatruusien raitapaitoja usein käyttävä ryhmä toimii yhä. Šagin tiivistää: ”Yhteiskunnan vertikaalit rakenteet vaativat pientä sahausta, viilausta ja kuoppien kaivamista, siksikin on syytä jatkaa”. Mitkojen hulvaton herjailu ei ole aina miellyttänyt uuden Venäjän päättäjiä: ryhmä on yritetty karkottaa Pietarista. Nytemmin heidän taidegalleriansa on vakiintunut osoitteeseen Ulitsa Marata 36–38.

Mitkat eivät halua voittaa ketään paitsi itsensä, mutta tekevät huumoria, parodiaa ja satiirista vaihtoehtokulttuuria niin kuvaamataiteen, kirjallisuuden, runouden, sketsiviihteen kuin elokuvankin keinoin. Juuri monipuolisuudestaan heidät tunnetaan laajoissa piireissä. Kun Neuvostoliitto alkoi rakoilla, Mitkat järjestivät lukuisia tempauksia, jotka olivat aluksi suosittuja Pietarin underground-piireissä ja saavuttivat pikku hiljaa suuren yleisön, erityisesti televisio-ohjelmien ja sketsiviihteen kautta. Kielletyistä huoneistonäytelyistä siirryttiin pikavauhtia laajemmille estadeille ja välillä vodkaanhuuruinen elämäntyyli alkoi muuttua: ”Me vastustimme Neuvostoliittoa juopottelemalla itsemme puolikuoliaiksi – nyt arvostelemme uutta Venäjää lähes selväpäisinä absolutisteina!”

Viisikymppinen Mitka Šagin on itse raitistunut täysin. Myös suurin osa alkuperäistä taiteilijaryhmää on jättänyt päihteiden käytön kokonaan tai muuttunut kohtuuden ystäviksi. Alkoholi on ollut sen verran keskeisessä osassa, että tätä nykyä Mitkat-ryhmä on tullut tunnetuksi myös päihteiden väärinkäyttäjille tarkoitetun hoitolaitoksen merkittävänä tukijana ja taustavoimana. Se sijaitsee Pietarin lähistöllä, komealla kukkulalla ja on nimeltään *Dom Nadeždy na Gore* (Kukkulan Toivokoti). Ideana on se, että alkoholismista kärsivät viedään – Šaginin sanoin – ”Pietarin pimeiltä syrjäkujilta ja kellareista avaran taivaan alle – luontoon, lampaiden ja lehmien luo”. Hoitotulokset ovat olleet erinomaiset, sillä muutamasta tuhannesta Toivokoti-myllytyksen läpikäyneestä alkoholistista lähes kolmannes on raitistunut. Jotkut ovat käyneet välillä kertaamassa kurssin, kuten suomalaisessakin myllyhoidossa on tapana.

Myös vaihtoehtoisia, kuntoliikunnallisia harrastuksia on viritelty, koska Mitkat raitistuttuaankin vastustavat kiivaasti kaupallista kilpaurheilua. Ensimmäiset Mitka -olympialaiset pidettiin Moskovan lähellä jo viisi vuotta sitten. Šagin kertoo niistä: ”Meidän kansanolympialaisemme symboli ei tietenkään ollut Miška-karhu, vaan Mitka-talismaani. Lajeina olivat muun muassa köydenveto, *Gorodki*-peli ja pihajalkapallo, jossa myös maapalloa sai potkia. Suunnitteilla on vaativampiakin olympialajeja, joista mainitsen naisten nailonsukanheiton ja paikallaan pyöräilyn. Sukanheiton ennätys on tätä nykyä miltei mahdottomissa rajoissa – 20 metriä. Pyöräilyssä on tietenkin tavoitteena taittaa tietty matka, vaikkapa 10 metriä, mahdollisimman hitaasti, mutta koko ajan pyörän päällä tasapainoillen. Luulen että siinä lajissa suomalaisilla olisi valtavat mahdollisuudet”.

Mitkat ovat kunnostautuneet myös tansinopettajina. Vladimir Šinkarjovin laatima *Mitkovskije pljaski* (2005) on pienimuotoinen, mutta komeasti kuvitettu tanssiopas, jossa raitapaidat näyttävät itse mallia. Tyyli on eräänlaista letkajenkan ja venäläisen ripaskan hulvatonta sekamelskaa ja askeleet oppii miltei kuvia

katselemalla. Seikkaperäinen askel askeleelta -selostuskin on mukana. Uudempaa Mitka-kirjallisuutta edustaa ryhmän 25-vuotistaiteilijajuhlaa varten painettu 400-sivuinen teos *Mitki* (2008), jonka esipuheen on laatinut kirjailija Andrei Bitov. Hän lopettaa sen sanoihin: ”Mitkat ovat osoittaneet meille, mistä tulemme ja miksi emme lannistuneet. He palauttivat meille – meidät. Löysivät aidon säveltyylin kuvata mennyttä”.

Mitkojen tukikohdassa on pitkä pöytä ja pöydällä samovaari. Kun *bratok*-veli- tai *sestrjonka*-sisko-Mitka voi huonosti, vaikkapa ylenmääräisen juomisen seurauksena, hän tulee samovaaripöytänsä teekuppeineen kertomaan kaikki huolensa ja toiveensa koko porukalle: ”Samovaarin ympärillä tapahtuu illasta toiseen sama ihme – kaikki juopuvat hyvästä seurasta tai teestä, mutta pysyvät silti selväpäisinä. Jos joku sairastuu uudelleen, ihmelääke on Mitkojen pöydässä lähellä”.

Teksti perustuu kokonaisuudessaan Dmitri Šaginin kanssa käytyyn keskusteluun, Pietari 4.6.2008. Katso myös Kokko, Jari (2002), Mitkat eivät halua voittaa ketään. – *Idäntutkimus* 4 / 2002, 52-55.

Mitkat-taidenäyttely on kiertänyt kesällä ja syksyllä 2008 pitkin Suomea, Turussa, Jyväskylässä, Hyvinkäällä ja Lappeenrannassa.

Pentti Stranius

Kirjoittaja on FL, Venäjä-tutkija, vapaa kirjoutustyöläinen sekä *Elämäntarina*- ja *Idäntutkimus*-lehtien toimituksen jäsen.